

TO DIENU ATCEREI...

1940. gada 17. jūnijs Latvijai un arī Latgales novadam ausa ar drūmām nojautām. Bet pirms tam — 15. un 16. jūnijā Daugavpilī notika Latgales dziesmu un deju svētki. Kāpēc tieši Daugavpilī?

Dziesmu svētku atklāšanā Stropu mežā savā svētku uzrunā Latgales dziesmu svētku rīcības komitejas priekšsēdētājs, Daugavpils pilsētas vecākais Andrejs Švirksts uz šo jautājumu atbildēja ar Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa 1937. gada 17. augustā, apmeklējot Daugavpili, teiktajiem vārdiem: «Daugavpīlieši! Sāciet par Daugavpili domāt citādi! Nedomājiet par Daugavpili kā par mazu, sīku vietīņu. Mācieties no jauna atzīt, kāda Daugavpilij bijusi nozīme kopš seniem laikiem. Šī vieta ir svarīga! Daugava saista mūs ar citām valstīm un citām tautām.»*

Pēc tam, kad svētku noslēguma koncertā izskanēja J. Vītola «Gaismas pils», A. Jurjāna «Kantāte Tēvijai», E. Vignera «Kā Daugava vaidā», tad, dziesmu svētkus noslēdzot, apvienoto koru izpildījumā atskanēja latgaliešu tautas dziesma J. Roziša izpildījumā «Lobs ar lobu sasatka».

Dziesmu svētku noslēgumā izskanēja A. Švirksta vēlējums tautai: «Šo dienu skaistums nekad nezudis, un daugavpīlieši to visiem spēkiem centīsies vēl vairot un košāku darīt,» un svētku dalībnieki, viesi — visa Latgale un Latvija bija domās par to, ka «...strādās ar vēl lielāku dedzību un neapsiks darbā par latviskās kultūras vairošanu, par savas dzīves celšanu.»

Uz rīta pusi svētku noskaņa sāka aptumšoties, jo 1940. gada 17. jūnija rīts nāca ne tikai ar sliktām ziņām no Rīgas un kaimiņiem lietuviešiem, bet nu jau arī tāpat bija skaidrs, kas notiek ar Latgali, Latviju. No Grīvas puses pāri Daugavai uz Daugavpili virzījās sarkanarmiešu tanki. To saprata ikviens, liels un mazs, vecs un jauns, to saprata arī Daugavpils ve-

cākais Andrejs Švirksts, kurš līdz tam mēnešiem, gadiem, nerēķinoties nedz ar brīvo laiku, brīžiem atstājot savās mājās vienas pašas abas mazās meitenītes, gan sestdienās un svētdienās apmeklēja skolas, slimnīcas, kultūras iestādes, zemnieku sētas, gan agrās rīta stundās devās savā parastajā apgaitā, lai raudzītu tīribu un sakoptību, vienlaicīgi interesējoties par vienkāršo darba cilvēku dzīves apstākļiem.

To Andrejs Švirksts darīja Latgales, visas Latvijas un tautas labā.

Kas notika ar mazo, brīvo Latviju 1940. gada 17. jūnijā — tas mums visiem labi zināms.

Bet kas notika ar Andreju Švirkstu?

Ar iekšlietu ministra Viļa Lāča un Pašvaldību departamenta direktora A. Lejas 1940. gada 10. jūlijā parakstīto rezolūciju Andrejs Švirksts no amata tiek atbrīvots. Nodevis amata dokumentus «sarkano» līdzskrējējam no tautiešu vidus, Andrejs Švirksts devās uz savām lauku mājām «Ličupēs», lai koptu un strādātu zemi, jo darbs viņam nebija svešs jau no mazām bērnu dienām. Viņš strādāja un audzināja savas divas mazās meitenītes — Astrīdu un Ligiju.

Pa to laiku padomju vara ar pilnu jaudu uzsāka griezt latviešu tautas iznīdēšanas dzirnakmeņus, jo sarkanajiem revolucionāriem nebija tāda cietokšņa, ko viņi nevarētu ieņemt un iznīcināt.

Pienāca 1941. gada vasara — 3. jūnijā Daugavpils čekā tiek pieņemts lēmums par A. Švirksta apcietināšanu, kurā norādīts, ka viņš, sākot ar 1935. g., bijis aktīvs aizsargu organizācijas biedrs, ir apbalvots ar «Triszvaigžņu» un «Aizsargu nopelnu krusu» ordeņiem, kā arī par to, ka «... Švirksts, būdams Daugavpils pilsētas galva, bijis dedzīgs fašistiskās valdības piekritējs, bieži uzstājies ar pref. padomju satura runām un ar asarām

* «Latgales dziesmu svētki», Daugavpils latviešu biedrības izdevums, 1940. gada 15. un 16. jūnijā Daugavpilī.

1939. g. 20. maijā

Nr. 499

Švirkstis Andrejs 7

(Uzvārds un vārds)

dzimis 1897. g. 25. maijā

ir 18 Daugavpils aizsargu

pulka māsiņis

K. l. Nr. 002649 ... iedota no

1. novembra 1945

Atļaušības ipašniekam atļauts braukt pa valsts

ceļzīmi ar 3. kl. biļeti 2. klasē.

12. v.

Pulkā komandieris

Darbvedis: *[Signature]*

R e z o l u c i j a .

Pamatojoties uz Pilsētu pašvaldības likuma /Lik. kraj. 1939. g. 109/ 17. un 18. pantu. par Daugavpils pilsētas vecāk skaitot no 1940. g. "10" jūlija iecelju agronomu Jāni ANCĀKU, atbrīvojot no pienākumu pildīšanas bijušo Daugavpils pilsētas vecāko Andreju ŠVIRKSTU. -

Rīgā, 1940. g. "10" jūlijā.
/V. Lācis/
Iekšlietu ministrs.

/A. Leja/
Pašvaldības departamenta
direktors.

stīta apsūdzība, kuru ar saviem parakstiem apstiprina Kirova apgabala prokurors un Drošības komitejas priekšnieks. Tajā tiek izteikts priekšlikums A. Švirkstu sodīt ar nāves sodu — nošaujot. Taču liktens A. Švirkstam šoreiz vēl bija labvēlīgs, jo PSRS Iekšlietu tautas komisariāta īpašā apspriede (troika) 1942. gada 16. decembrī piesprieda viņam desmit gadus ieslodzījumā.

Taču šis lēmums neglāba A. Švirksta dzīvību. Savu dzimto zemi viņš vairs neieraudzīja. Sibīrijā viņš strādāja, cieta pazemojumus, tur arī mira.

Tā noslēdzās Daugavpils pilsētas vecākā dzīves gājums.

Un gribas jautāt — vai Andrejs Švirkstis un arī citi Latgales novada un Latvijas brīvvalsts dēli un meitas, kuri par savu pašizliedzīgo kalpošanu Latvijas valstij un tautai tika pa-

zemoti, spīdzināti, morāli un fiziski iznīcināti, vai viņi nav pelnījuši šodien mazliet vairāk piemiņas savā dzimtajā pagastā, pilsētā?

Vai par viņiem kaut ko zina, vai interesējas mūsu pagastu, pilsētu un Saeimas deputāti no Latgales?

Vai par tiem tiek vēstīts jaunajai paaudzei, mūsu maiņai šinī valstī?

Ja vēlamies dzīvot brīvā un stiprā Latvijā, mums nedrīkst būt vienaldzīga mūsu valsts vēsture un tās veidotāji, jo tikai tad spēsim novērst varmācīgu mūsu tautas iznīcināšanu, ja līdz sirds dziļumiem apzināsimies, ka:

«Daugav' abās malās
Mūžam nesadalās:
Ir Kurzeme, ir Vidzeme,
Ir Latgale mūsu.»

ROBERTS LAZDĀNS